

da bir şube açılmıştır. Bu seriden Süleymaniye Kütüphanesi yazmalarına ait Ali Nihad Tarlan, Giresun, Antalya Tekelioğlu, Amcazâde Hüseyin Paşa, Hekimbaşı Mûsâ Nazif Efendi ve Âşir Efendi yazmalarının katalogları neşredilmiştir. İstanbul'da Süleymaniye Kütüphanesi'ne bağlı kütüphaneler Âtîf Efendi (3228 yazma, 24.737 basma), Hacı Selim Ağa (2887 yazma, 1587 basma), Köprülü (2775 yazma, 827 basma), Nuruosmaniye (5053 yazma, 2660 basma) ve Râgıb Paşa'dır (1274 yazma, 11.259 basma).

BİBLİYOGRAFYA :

Süleymaniye Vakfıyesi (haz. Kemâl Edib Kürkçüoğlu), Ankara 1962, s. 42, 151-152; Ayvansarayî, *Hadikatü'l-cevâmi'*, I, 18; *İlmîyye Salnâmesi*, s. 191; Osman Ergin, *Muallim M. Cevdet'in Hayatı Eserleri ve Kütüphanesi*, İstanbul 1937, s. 402-413; Halit Dener, *Süleymaniye Umumî Kütüphanesi*, İstanbul 1957; *Süleymaniye Kütüphanesi*, İstanbul 1974; Erünsal, *Türk Kütüphaneleri Tarihi II*, s. 45-46, 94-95; Nimet Bayraktar, "İstanbul'daki Vakıf Kütüphaneleri ve Süleymaniye Kütüphanesi", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, XV/3, Ankara 1966, s. 134-135; Müjgân Cunbur, "Kanunî Devrinde Kitap Sanatı, Kütüphaneleri ve Süleymaniye Kütüphanesi", a.e., XVII/3 (1968), s. 139.

NEVZAT KAYA

SÜLEYMANİYE MEDRESELERİ

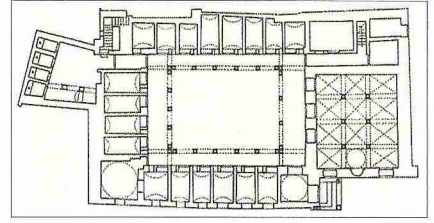
(bk. MEDRESE).

SÜLEYMANİYE MEDRESESİ

Tunus'ta
XVIII. yüzyılda
Osmanlı döneminde inşa edilen
medrese.

Tunus'un başşehri Tunus'ta Zeytûne Camii'nin güneyinde yer alan medrese kuzeyde Bâşîyye Medresesi, doğuda ise Ali Paşa Türbesi ile bitişiktir. Kitâbesi olmayan yapının, Hüseyinî beylerinden Ali Paşa tarafından genç yaşta ölen oğlu Süleyman için 1168 (1754-55) yılında yaptırıldığı kaynaklarda belirtilmektedir. 1756'da öldürülen Ali Paşa'nın Tunus'ta Bâşîyye Medresesi ile Râbta ve Cedîd burçlarını inşa ettirdiği, ayrıca pek çok esere ekleme ve onarımlar yaptırdığı bilinmektedir. Mâlikî mezhebi eğitiminin verildiği yapı günümüzde bakımlı durumda olup belediyeye ait sanat merkezi olarak kullanılmaktadır.

Oldukça sıkışık şehir dokusu içinde dıştan ancak giriş bölümü, üzeri kubbe ile örtülen güneybatı köşesindeki büyük hücre ve giriş holü vasıtasıyla farkedilebilen Süleymaniye Medresesi revaklı avlunun çevresinde yer alan mescid, talebe hücreleri ve helâlardan meydana gelmektedir. Doğu, batı ve kuzeyden başka yapılara bitişik olan medresenin güney cephesi, revaklı giriş kapısı ve mescidin bu yöne açılan ge-

Tunus Süleymaniye Medresesi'nin planı

niş pencereleriyle önem kazanmaktadır. Bugün beyaz badanalı sade bir cephe görünümündeki güney duvarında düz açıklıklı dokuz pencere mevcuttur. Bunlardan mescide ait pencereler mermer söveli olup çini ile kaplanmıştır. Sokaktan dört basamakla merdivenle çıkılan giriş kapısının yönü doğuya bakmaktadır. Kapının önünde, yüksek atlıklar üzerine oturan köşedeki küçük mermer sütunların daha kalın tutulan ortadaki sütuna iki at nalı kemerle bağlanması ile oluşturulan tek gözlü revak bulunmaktadır. Dıştan kalın konturla çevrelenen kapının kemeri iki renkli taşla örülmüş olup iki silme ile kuşatılmıştır. Kemer alınlıklarının köşeleri bir yarım yıldızla bitişen karelerin meydana getirdiği geometrik kompozisyonla dolgulanmıştır.

Kapıdan üzeri kubbe ile örtülen kare planlı giriş holüne geçilmektedir. Holün batı duvarının alt kısmında altı küçük kemerle oluşturulan bir sedir yer almaktadır. Sedirin bulunduğu duvarla güney duvarı yerden 2,20 metreye kadar çini ile kaplıdır. Çini süslemelerde daha çok mavi, kahverengi, yeşil ve sarı renkler hâkimdir. Buradaki kompozisyonlar yeşil zemine mavi renkli iri yapraklar ve koyu kahverengi çiçek motifleri bulunan bordürlerle siyah konturların çevrelediği, bir vazodan çıkan stilize palmet, rûmî ve kıvrık dallarla meydana getirilmiş büyük panolardan oluşur. Bu kompozisyon en üstten palmet, kıvrık dal ve yaprak dizileriyle süslenmiş daha ince bir bordürle kuşatılmıştır. Bu holden at nalı kemerli sade bir kapı ile avluya girilmektedir. 16 x 11,40 m. ölçülerindeki dikdörtgen avlu, dört yönden revaklarla çevrelenmiştir. Avludan bir seki ile ayrılan revaklar köşelerde üçer tane olmak üzere toplam yirmi beş sütuna oturan at nalı kemerlere sahiptir. Kemerlerde siyah-beyaz taşlar alternatif şekilde dizilmiştir. Kemerlerin üstünde avluya doğru eğimli kiremit kaplı saçaklar yer almış-

Tunus'ta Süleymaniye Medresesi'nin revaklı avlusu

tır. Revaklı avlu çevresinde iç ölçüleri farklı ve üzeri beşik tonozla kapatılan yirmi bir talebe odası bulunmaktadır. Odalar dikdörtgen açıklıklı kapı ve ikişer pencere ile avluya açılmıştır. Avlunun güneybatı köşesinde geçişi pandantifle sağlanan bir kubbenin örttüğü büyük mekân dersane olmalıdır.

Medresenin mescidi avlunun doğu kenarına yerleştirilmiştir. Ortada at nalı kemerli, yanlarda ise düz açıklıklı, üç kapı ile avludan mescide geçilmektedir. Kapılar dıştan çini levhalarla kuşatılmış, daha büyük ölçülerde olan ortadaki kapı dıştan siyah konturla sınırlanmıştır. Kapının iki renkli taştan at nalı kemeri ve kemer alınıklarının köşelerindeki geometrik süslemeleri medresenin ana giriş kapısı ile aynı özellikleri göstermektedir. 9,80 x 8,20 m. ölçülerindeki dikdörtgen planlı mescidin iç mekânın üst örtüsü birbirine at nalı kemerlerle bağlanan altı sütunla on iki bölüme ayrılmıştır. Bunlardan mihrap önü kubbe ile, diğer yerler çapraz tonozlarla örtülmektedir. Mescidin duvarları yerden 2,10 m. yüksekliğe kadar çini ile kaplı olup bunun üzerinde bir kitâbe kuşağı yer alır. Mihrap nişi, kapı ve pencere gibi açıklıkların arasındaki çini süslemelerde vazo içinden çıkan soyut bitkisel motiflerle süslenen panolar yer almıştır. Bu panolar dıştan iç kısımları stilize hançer yaprakları, farklı çiçekler ve kıvrık dallardan oluşan beyaz zemine mavi, yeşil ve sarı renklerin hâkim olduğu bitkisel kompozisyonlu ince çini bordürlerle kuşatılmaktadır. Çini süslemenin üstündeki kalem işi âyet kitâbesi mavi zemine beyaz renkli sülüs karakterli harflerle yazılmıştır. Bunun üzerindeki duvar yüzeyleri yer yer alçıdan salbekli şemse ve iri düğüm motifleriyle süslenmiştir. İki pencerenin ortasına yerleştirilen at nalı kemerli mermer mihrap, yarım daire nişli olup medresenin ana girişi ve mescidin avluya açılan orta kapısında görülen düzenlemeye sahiptir. İstiridyе kabuğu şeklindeki kavsaranın altında gri ve siyah renkli düz mermer panolar vardır. Avlunun batısındaki bir kapı ile girilen holün sağındaki merdivenlerden çatıya çıkılmaktadır. Holün devamında helâlâr ve abdest alma yerleri bulunmaktadır. Bu bölüm, küçük bir avlunun batı yönündeki dört helâ hücre ve güneyde kemerlerle birbirine bağlı iki sütunun taşıdığı, beşik tonoz örtülü abdest alma yerlerinden oluşmaktadır.

Süleymaniye Medresesi, Tunus'ta inşa edilen diğer medreselere göre büyük öl-

çüleriyle dikkat çekmektedir. Yapı, etrafında beşik tonozlu talebe hücrelerinin ve mescidin bulunduğu avlunun dört yönden revaklarla çevrilmesinden oluşan plan düzeniyle Tunus'ta Osmanlı döneminde yapılan diğer medreselerle benzerlik göstermektedir. Süleymaniye Medresesi'nin bu yapılara benzeyen diğer bir yönü de süslemenin dış cephelerden çok içte yoğunlaşması ve giriş holünde sedire yer verilmesidir.

BİBLİYOGRAFYA :

Aziz Samih İter, *Şimali Afrikada Türkler*, İstanbul 1937, s. 154-157; Slimane Mostafa Zbiss, *Monuments musulmans d'époque husseynite en Tunisie*, Tunis 1955, s. 15; a.mlf., *Les monuments de Tunis*, Tunis 1971, s. 56; a.mlf., *La médina de Tunis*, Tunis 1981, s. 33; Hasan Hüsnî Abdülvehhâb, *Hulâsatü târîhi Tûnis*, Tunus 1963, s. 182-184; Jamila Binous, *Tunis la ville et les monuments*, Tunus 1980, s. 84-85; Muhammed b. el-Hoca, *Târîhu me'âlimi't-tevhîd fi'l-kadîm ve fi'l-cedîd* (nşr. Hammâdi es-Sâhilî – el-Cilânî b. Yahyâ), Tunus 1985, s. 320; S. Santelli, *Medinas: Traditional Architecture of Tunisia* (trc. K. Hilton), Tunus 1992, s. 84; Ahmed Saadaoui, *Tunis ville ottomane*, Tunis 2001, s. 169-170, 201-203; Kadîr Pektaş, *Tunus'ta Osmanlı Mimari Eserleri*, Ankara 2002, s. 102-104; R. Brunschvig, "Quelques remarques historiques sur les médersas de Tunisie", *Revue tunisienne*, VI, Tunus 1931, s. 261-285.

KADİR PEKTAŞ

SÜLEYMÂNİYYE

(السليمانية)

Cerîriyye diye de anılan ve Zeydiyye'den Süleyman b. Cerîr'in (ö. 187/803'ten sonra [?]) görüşlerini benimseyenlere verilen ad
(bk. SÜLEYMAN b. CERİR).

SÜLEYMANNÂME

(سليماننامه)

Hz. Süleyman'ı konu edinen edebî eserlerin ortak adı
(bk. SÜLEYMAN).

SÜLEYMANNÂME

(سليماننامه)

Kanûnî Sultan Süleyman'ı ve döneminin (1520-1566) konu alan eserlerin ortak adı.

Kanûnî Sultan Süleyman'ın tahta geçtiği 1520 yılından itibaren uzun süren saltanatı boyunca seferlerini ve dönemin diğer olaylarını anlatmak için yazılan eserler özel bir ad taşısın veya taşımasın genellikle "Süleymannâme" diye anılmıştır. Süleymannâme yazma geleneği, o sırada henüz teşekkül etmiş olan Selimnâme geleneğinin bir devamı şeklinde ortaya çıkmıştır. Hatta Kanûnî'nin tahta çıkışıyla ilgili ilk bilgiler kendisine takdim edilen bazı Selimnâmeler'de yer almıştır. Kazanılan zaferlerle birlikte yazılmaya başlanan Süleymannâmeler'in bir kısmı, müellifleri tarafından zaman içerisinde yeni seferleri ve olayları da içine alacak biçimde tekrar ele alınıp ilâvelerle genişletildiği gibi (Bostan Çelebi'nin *Süleymannâme'si*) birbirini takip eden seferlerin farklı isim ve cüzler halinde kaydedildiği, fakat neticede bir Süleymannâme'yi oluşturan eserler de mevcuttur (Matrakçı Nasuh'un *Süleymannâme'si*). Bir diğer Süleymannâme çeşidi de Kanûnî'nin uzun saltanatının sonuna doğru yazılan ve geçen sürede telif edilmiş tarihlerden ve diğer resmî belgelerden fay-

Süleymaniye Medresesi'nin giriş bölümü duvarındaki çiniler

